

EX-102 1 Examen facultatum humanioravariant

Kandidat 2505

Oppgaver	Oppgavetype	Vurdering	Status
1 Generell informasjon EX-102 20.12.2016	Flervalg	Automatisk poengsum	Lvert
2 EX-102 20.12.2016 - humanvitenskapelig del	Skriveoppgave	Manuell poengsum	Lvert
3 EX-102 20/12-16 Vitenskapsfilosofisk del	Skriveoppgave	Manuell poengsum	Lvert

EX-102 1 Examen facultatum humanioravariant

Emnekode	EX-102	PDF opprettet	29.08.2017 13:18
Vurderingsform	EX-102	Opprettet av	Emma Hansen
Starttidspunkt:	20.12.2016 10:00	Antall sider	11
Sluttidspunkt:	20.12.2016 15:00	Oppgaver inkludert	Ja
Sensurfrist	201701130000	Skriv ut automatisk rettede	Ja

Section one

1 OPPGAVE

Generell informasjon EX-102 20.12.2016

Emnekode: EX-102

Emnenavn: Examen facultatum humanioravariant

Dato: 20.12.2016

Varighet: 09:00-14:00

Tillatte hjelpemidler: Ingen

Merknader: Både del 1 (humanvitenskapelig del) og del 2 (vitenskapsfilosofisk del) skal besvares

Det forekommer av og til spørsmål om bruk av eksamensbesvarelser til undervisnings- og læringsformål. Universitetet trenger kandidatens tillatelse til at besvarelsen kan benyttes til dette. Besvarelsen vil være anonym.

Tillater du at din eksamensbesvarelse blir brukt til slikt formål?

- Ja
 Nei

EX-102 20.12.2016 - humanvitenskapelig del

Besvar én og bare én av følgende tre oppgaver

Oppgave 1

Gjør rede for hovedtrekkene i henholdsvis Gadammers og Habermas' form for hermeneutikk (dvs. den såkalte «ny-hermeneutikken» og den såkalte «mistankens hermeneutikk»). Legg særlig vekt på forskjellene mellom de to. Er Gunnar Danbolts tolkning av Da Vincis *Nattverden* mest i slekt med Gadammers eller Habermas' form for hermeneutikk? Begrunn svaret.

Oppgave 2

Gjør rede for Margaret Meads teori om kjønn som kulturell konstruksjon. Gjør deretter rede for Judith Butlers teori om kjønn, med vekt på begrepene iscenesettelse og feilsitering. Hvem av de to tror du har mest rett, Mead eller Butler? Begrunn svaret.

Oppgave 3

Forklar forskjellene på kvalitativ og kvantitativ metode Gjør deretter rede for Milgrams forskningsprosjekt. La Milgram mest vekt på kvalitativ eller kvantitativ metode? Utdyp svaret.

Skriv ditt svar her...

BESVARELSE

Oppgave 1

Ny- og kritisk hermeneutikk

Innledning

I denne oppgaven skal jeg gjøre rede for hovedtrekkene i henholdsvis Gadammers og Habermas form for hermeneutikk, med særlig vekt på hva som er forskjellene mellom de to.

Jeg skal også gjøre rede for om Gunnar Danbolts tolkning av Da Vincis *Nattverden* er mest i slekt med Gadammers eller Habermas form for hermeneutikken.

For å gjøre dette vil jeg først ta for meg kort de tre hovedformene for hermeneutikk og de tre hermeneutiske sirkelene. Etterpå vil jeg fortsette med Gadamer og fortelle om hovedtrekkene i hans "ny-hermeneutikk", før jeg gjør det samme med Habermas og hans "mistankens hermeneutikk". Jeg vil også kort rede ut om debatten mellom de to og dermed også forskjellene.

I andre del av oppgaven vil jeg vise hvorfor Gunnar Danbolts tolkning av *Nattverden* er god, og begrunne dette med begreper fra historismen og historismens krav til kilder. Til slutt vil jeg komme med min egen mening angående om Danbolts tolkning av maleriet er mest i slett med Gadamers eller Habermas form for hermeneutikk.

Hermeneutikk

Hermeneutikk handler om forståelse og fortolkningslære. Vi deler hermeneutikk inn i tre:

- tradisjonell hermeneutikk
- ny hermeneutikk
- kritisk hermeneutikk.

De hermeneutiske sirklene

Vi har tre ulike hermeneutiske sirkler. Den første tilhører tradisjonell hermeneutikk og ble utviklet av Fredrich Ast. I denne sirkelen stod leseren *utenfor* og var dermed *ikke en del av sirkelen*. Sirkelen var altså: helhet --> del --> helhet --> del. Og slik gikk det rundt i en evig rundgang. I tradisjonell hermeneutikk handlet det altså om at du måtte se helheten, før du kunne gå inn i en enkelt del, som du igjen måtte se i lys av den nye helheten, og så gå inn i en ny del, og så videre.

I ny-hermeneutikk var det annerledes. Heidegger og Gadamer utviklet en sirkel som hadde fokus på leseren og dens fordommer. Leserens var her *en del av* sirkelen:

Leser (med sine fordommer) --> tekst (sett ut fra del/helhet. Se Ast sin sirkel) --> leser (med reviderte fordommer) --> tekst (lest med nye og reviderte fordommer).. og så rundt igjen.

Den tredje hermeneutiske sirkelen (tilhører også ny-hermeneutikk) var det Gadamer alene som stod for. Her tok han inn et viktig begrep i hans hermeneutikk, nemlig *horisont* (jeg vil forklare dette begrepet senere). Sirkelen ble da: leser (med sin horisont)--> tekst (med sin horisont) --> leser (med reviderte fordommer og ny horisont) --> tekst (lest ut fra ny forståelse og reviderte fordommer og utvidet horisont).

Gadamer

Gadamer tilhører altså ny- hermeneutikken. Sammen med Heidegger utviklet de en *hermeneutisk sirkel* som viste til hvordan forståelse oppstod. De lagde en sirkel, eller spiral, for å vise at *forståelse oppstår i bevegelse*.

I ny- hermeneutikken ser de på hermeneutikk som en teori for å finne ut 1) hva forståelse er og 2) hvordan forståelse i det hele tatt er mulig. Målet er å få større selvinnsikt. Gadamer understreker at det er verket vi streber etter å forstå, men for å forstå verket må vi forstå oss selv og vår egen horisont.

Det er fem steg til forståelse i ny-hermeneutikken: 1.fordommer 2.horisont 3. tradisjon 4. virkningshistorie 5. autoritet.

Men hva betyr disse begrepene?

Dette er viktige begreper i Gadamers hermeneutikk.

Fordommer er dine forutbestemte kunnskaper, mening eller holdninger du har om noe/noen. I dag er fordommer et negativt ladet ord, men det handler egentlig bare om det nevnte: hva du tror på forhånd om noe.

Horisont er dine samlede fordommer og kunnskaper i ett. Vi har alle en (forståelses)horisont, som ikke er bare individuell, men også en kollektiv horisont, farget av samfunnet, kulturen og tiden vi lever i. Horisonten er foranderlig. Men et viktig punkt i Gadamer's hermeneutikk er at vi kan *aldri gå utenfor vår egen horisont*.

Tradisjon: handler om at våre fordommer og vår horisont tilhører en epoke eller tid. Tradisjon er grunnleggende for at virkningshistorie skal kunne oppstå.

Virkningshistorie forklarer hvordan verket har påvirket tradisjonene. Det handler altså om forholdet mellom verket og den moderne leseren.

Autoritet handler om at verket har en autoritet over leseren. Gadamer setter det som en forutsetning at vi må aksepterer og anerkjenner virkningshistoriens autoritet, for å kunne forstå et verk.

I Gadamer's hermeneutikk er det også viktig å nevne *spørsmål og svar*, og *forbindelse og avstand*. Han mente at det var nødvendig å prøve å forstå hvilke spørsmål verket prøvde å svare på, for å kunne forstå verket. Og at vi måtte være klar over avstanden, men forstå at det er en forbindelse (gjennom virkningshistorien) for å nærme oss en forståelse. Det handler altså om å *nærme seg forfatterens horisont*, og forstå hva han/hun tenkte da han/hun skrev verket. Dette er det Gadamer kaller *horisontsammensmelting*.

Horisontsammensmelting er når, som navnet tilsier, to horisonter smelter sammen. Og det var gjennom de fem stegene for forståelse, at vi kunne oppnå en horisontsammensmelting.

Habermas "mistankens hermeneutikk"

Habermas tilhører det vi kaller kritisk hermeneutikk, eller "mistankens hermeneutikk" som det også kalles. I denne formen for hermeneutikk er målet å finne undertrykkende og utilsiktede kommunikasjon. Enkelt sagt handler det om å finne misforståelser. For å finne misforståelser måtte man først forstå, i følge Habermas. Det det hele handler om å være kritisk til tradisjonene. Habermas mente vi må ta hensyn til ideologiene bak verket og gjennom tradisjonene, for å kunne forstå verket fullt ut. Ideologi er et tankesett eller styreform som utgir seg for å være sann, men som egentlig handler om å skaffe makt. Habermas mente altså at det var viktig å være *ideologikritiske*, og ikke bare godta en autoritet. Han sa "slik det er, behøver det ikke være".

Habermas skilte mellom tre vitenskaper:

- naturvitenskap (teoretisk, logisk og matematisk)
- historisk hermeneutiks vitenskap (praktisk, som i etikk og politikk)
- samfunnsvitenskap (om menneskets enkelthandlinger og samfunnsendringer)

Habermas mente disse tre vitenskapene viste til tre grunnformer av mennesket forståelse. Altså at de forklarte hvordan mennesket forstår på tre forskjellige måter. Han kalte dette *erkjennelsesinteresser*.

Debatten mellom Gadamer og Habermas

Ut i fra det jeg har skrevet har det allerede kommet fram en del forskjeller. Det er grunnleggende forskjeller i ny- hermeneutikk og kritisk hermeneutikk. De har fremst av alt forskjellige mål, den ene skal finne ut hva forståelse er og hvordan vi kan forstå, mens den andre formen skal avsløre misforståelser. Gadamer ser på hvordan vi kan få større innsikt i oss selv og vår tradisjon ved å se på verket, mens Habermas mener vi må være kritiske til tradisjonen. Det er viktig å presisere at Habermas var enig i mye av det Gadamer sa, og motsatt. Jeg har nå (og vil videre) bare nevnt motsetningene.

Det var en stor debatt mellom Gadamer og Habermas. Det var to hovedpunkter som de debaterte om:

- språk (kan hermeneutikken kalles universell?)
- om man kunne stille seg kritiske til tradisjonen

Habermas mente at hermeneutikken var universell. Altså at vi trengte hermeneutikk i alle vitenskaper for å kunne forstå de. I naturvitenskap trenger vi for eksempel språk for å kunne lese den, selv om det som skrives er en metode. Gadamer mente altså at det var én forutsetning for å forstå: nemlig språk. Han mente dette var grunnleggende for mennesket.

For eksempel kan man skrive en bok om metode og en annen bok om hvordan man skal forstå metode, men for å forstå boka må man ha språk

Habermas var uenig. Han mente at Gadamers forklaring ikke var utfyllende nok, fordi det finnes språk om språk, og det finnes *vitenskaper der språk ikke brukes for å forstå*, for eksempel i lingvistik.

Det andre hovedpunktet i debatten mellom Gadamer og Habermas var om vi kunne stille oss kritiske til tradisjonene. Habermas, som ville at vi skulle være ideologikritiske, mente at vi ikke kunne eller skulle underkaste oss en slik autortiet som Gadamer henviste til. "Slik det er, behøver det ikke være", og hvis vi bare godtok en autoritet kunne vi ikke få full forståelse. Han mente at de andre vitenskapene hjalp oss med å se tradisjonene utenfra på en kritisk og objektiv måte, og dermed at hermeneutikk ikke var universell slik Gadamer ville ha det til. Han godtok Gadamers syn på horisont, men mente at de som drev med samfunnsvitenskap likevel kunne tre ut av sin egen tradisjon, når de var klar over den.

Gadamer mente det var menneskelig umulig å stå utenfor sin tradisjonene og være kritisk på den måten Habermas krevde. Poenget med autoritet var enkelt sagt av Gadamer mente vi måtte anerkjenne og erkjenne at noen andre som har større og bedre innsikt i noe, enn det vi selv har. Verket har større innsikt i verket selv, enn vi har innsikt i det. Å akseptere en autoritet handler derfor ikke om lydighet eller underkastelse for Gadamer- det er bare et steg i forståelses- og fortolkningsprosessen. Det er først når vi har akseptert dens autortiet at vi kan gå inn i tradisjonen og skille ut hva vi er enige/uenige i. Det samme gjaldt med fordommer. Gadamer mente at vi må først erkjenne at vi har fordommer, før vi kan gå inn i de og revidere eller endre de. Vi må altså vite helheten før vi kan se på delene, og tolke de i en ny helhet. Dette vises i den hermeneutiske sirkelen.

Gunnar Danbolt og tolkningen av Da Vincis *Nattverden*

Gunnar Danbolt har skrevet en tolkning om Da Vincis maleri *Nattverden*. Det er et maleri som ble malt på en klostervegg i Milano, og det var oppdragskunst.

Dan Brown har en kjent tolkning av dette verket. Han brukte HBHG(holy blood holy grale) som kilde, og hele tolkningen er med på å støtte en konspirasjonsteori om at Jesus og Maria Magdalena egentlig var gift og hadde barn, at kirken har holdt dette hemmelig i over 2000 år, og at den hellige gral egentlig er Marias livmor (ses på bilde som avstanden mellom Jesus og det Brown mener er Maria. Det skaper en tydelig V-form, som er tegnet for kvinne).

Danbolt tolket *Nattverden* annerledes. Han mente det var Johannes som satt ved siden av Jesus og ikke Maria. For her kommer et viktig poeng angående Browns tolkning: Brown forteller ingenting om hvorfor det skulle vært en kvinne ved nattverden, og heller ikke hvorfor Johannes ikke var til stede, selv om de andre disiplene var der. Danbolt så på andre malerier fra samme tid og fant ut at *Johannes så ut som ei jente*.

Men hvorfor sier vi at Danbolts tolkning er bedre enn Browns? Det hele handler om bruken av kilder- Danbolt oppfyller *historismens krav til kilder*, det gjør ikke Brown, *Historismen* handler om å bruke historie som vitenskap. Det er fem hovedbrep i historismen som er viktige å forstå og ta hensyn til:

Utvikling handler om samfunnets utvikling

Stedets egenart handler om at et sted er påvirket av dets mentalitet og kultur.

Tidens egenart handler om at tiden er påvirket av tradisjonene. Altså samme som med stedets egenart, har hver epoke en mentalitet eller kultur som preger den.

Profesjonalisering: setter krav til at de som jobber med historismen, for eksempel faghistorikere, skal ha utdanning.

Krav til metode: handler om at man skal bruke hermeneutikk for å rekonstruere og finne ut hva som virkelig skjedde. Eller hva som egentlig var meningen.

Historismen har også noen *krav til kilder*, som nevnt tidligere. De handler om at man skal:

1. Identifisere kilden
2. Lokalisere kilden
3. Datere kilden
4. Skal sjekke kildens pålitelighet
5. Skal sjekke kildens nytteverdi
6. Ha riktig tolkning av kildene

Det er minst seks grunner til at Danbolts tolkning var bedre enn Browns:

1. Han identifiserte, lokaliserte og daterte kildene sine
2. Kildene er upartiske
3. Han tolket de i lys av sin samtid
4. Hypotesen er entydig
5. Han prøver å motbevise sin egen hypotese (noe som gjør den sterkere)
6. Han har faglige interesser, ikke politiske, religiøse eller kommersielle

Disse grunnene passer inn, som vi ser, med historismens krav til kilder.

Så er Gunnar Danbolts tolkning av Da Vincis *Nattverden* mest i slekt med Gadamers eller Habermas' form for hermeneutikk?

Dette er et litt vanselig spørsmål å svare på, fordi jeg personlig er større tilhenger av Gadamer enn Habermas. Jeg er mer enig med Gadamer når det gjelder hvordan vi kan oppnå forståelse. Jeg synes det virker logisk at vi ikke kan stille oss objektive til vår egen horisont, ettersom den endrer og utvider seg, etter hvert som vi får ny kunnskap og nye inntrykk. Derfor mener jeg at det er slik Danbolt *må ha* oppnådd forståelse av verket.

Derfor synes jeg det kan være vanskelig å si hva Danbolt har gjort, for jeg er farget av egne meninger. Men, hvis jeg skal prøve å se på det objektivt:

Danbolt nærmer seg Gadamer ved at han går inn i å forstå hvorfor Da Vinci har malt som han har gjort, altså ser på hvilke spørsmål og svar verket har og gir- det ble malt som påminnelse for munkene om deres arbeid. Men dette er ikke grunnlag nok til å si at han ligner på Gadamers form for hermeneutikk.

Danbolt har nemlig vært kritisk ved å ha brukt HDM, han har faglige interesser og klar over sin egen horisont- slik som de som driver med samfunnsvitenskap må være. Han har oppfylt historismens kildekrav ved at han er opptatt av å forstå verket, og gjør det i lys av dets samtid, sjekker om kildene er pålitelige og han prøver å motbevise (falsifisere) sin egen hypotese. Dette er kritisk tenkning og derfor vil jeg si at Danbolts tolkning er nærmest Habermas form for hermeneutikk.

EX-102 20/12-16 Vitenskapsfilosofisk del

Besvar én, og kun én, av følgende tre oppgaver:

1. Redegjør kort for hypotetisk-deduktiv metode. Redegjør deretter for hvorfor vi ikke kan falsifisere en hypotese. Å falsifisere en hypotese skal her bety det samme som å definitivt avgjøre at hypotesen er usann.
2. Redegjør for forskjellen mellom følgende tre teorier om sannhet: korrespondanseteorien, konsensus teorien og koherensteorien. Redegjør kort for eventuelle problemer knyttet til disse teoriene.
3. I pensumboken beskrives en modell for overveielse og valg av handling. Ta utgangspunkt i denne modellen og redegjør kort for hvordan vi bør gå fram for å finne fram til den beste måten å handle på.

Skriv ditt svar her...

BESVARELSE

Oppgave 1:

Hypotetisk-deduktiv metode

Innledning:

I denne oppgaven vil jeg forklare kort om hypotetisk-deduktiv metode, hva det er og gjøre rede for viktige begreper. Til slutt vil jeg svare på spørsmålet "hvorfor kan vi ikke falsifisere en hypotese med bruk av HDM?" med et eksempel.

Hypotetisk-deduktiv metode (referes heretter til som HDM), er en metode hvor man bruker hypotesetesting for å *nærme seg* sannheten.

Det er fem steg i HDM:

1. Ha et problem som man vil finne ut av
2. Utlede en hypotese (angående problemet)
3. Teste empiriske konsekvenser
4. Godta eller avkrefte empirisk konsekvens
5. Vertifisere eller falsifisere hypotesen.

Enklere sagt kan man si at HDM har tre hovedtrinn: i) Utlede en hypotese, ii) teste empirisk konsekvens og iii) sjekke de empiriske konsekvensene mot data.

I HDM har vi flere vitkige begreper:

Hovedhypotese: er den hypotesen man vil finne ut av om er sann eller usann. Krav til hypotse er at den må være 1) entydig og 2) må komme til fordi vi er usikre på om noe er sant eller usant.

Hjelpetypotese: er hypoteser som ikke skal testes, men som er med på å styrke hovedhypotesen hvis de er sanne. Dette er typisk "taus kunnskap" som er selvsagte sannheter.

Empirisk konsekvens handler om konsekvenser man kan observere ved hjelp av empiri (sanseerfaringer).

Empirisk konsekvens er essensielt for HDM. Vi kan illustrere det slik:

P1: Hvis H, så EK

P2: ikke EK

K: ikke H

Modus tollens: betyr "logisk gyldig". Vi bruker dette uttrykket for å verifisere om noe er logisk gyldig. Et eksempel på noe som er modus tollens er:

P1: alle mennesker er dødlige

P2: Sokrates er menneske

K: Sokrater er dødelig

Modus ponens : betyr "logisk ugyldig". For eksempel kan vi si "det regner, derfor er bakken våt". Vi ser at det regner og vi ser at bakken er våt. Men hva hvis bakken bare er våt, kan vi da si med sikkerhet at det har regnet? Svaret er nei, fordi det kan være flere grunner til at bakken er våt, vi har ikke kunnet observere grunnen, og derfor kan vi ikke si at vi vet at det har regnet. Påstanden "bakken er våt, fordi det har regnet" blir derfor modus ponens.

Falsifisere/Vertifisere: falsifikasjon handler om å forkaste en hypotese og erklære den usann. Til motsetning har vi vertifikasjon som betyr at vi bekrefter at en hypotese er sann.

Aksiomer: grunnleggende teori eller sannhet innefor et fagfelt eller vitenskap.

Ad-hoc: en hypotese som verifiseres bare for å redde en teori. Dette er *ikke* gunstig eller ønskelig.

En hypotesen ikke kan verifiseres eller falsifiseres uten å utlede empirisk konsekvens.

Det var dette Schemmelweiser gjorde i sitt kjente prosjekt om å finne ut hvorfor så mange kvinner i middelklassen døde av barsel feber, mens de i høyklassen ikke gjorde det. Dette gjaldt altså kvinner som lå på fødestuen.

Schemmelweiser fulgte de tre hovedtrinnene i HDM. Han hadde et problem og ville finne sannheten på det. Han lagde flere hypoteser for å finne ut hvorfor kvinnene døde. så testet han hypotesene og sjekket empirisk konsekvens mot data. Hypotesene gikk ut på at det var:

1. Atmosfæriske forskjeller på to avdelingene
2. Overbefolkning på avdelingen
3. Dårligere diett
4. Forskjellig pleie
5. Hardhendt behandling

6. Psykologiske faktorer (det gikk en prest rundt og ba for de døde på middeklassens fødestue)

7. Ulik fødestilling blant klassene

Etter å ha utledet empirisk konskevns fra disse hypotesene kom han dessverre ikke fram til en hypotese som vertifiseres. Han måtte ha et opphold i forskningen, ettersom mange mislikte at han gikk rundt og stile spørsmål. Men etter å ha mottatt beskjeden om at en nær venn hadde død av mange av de samme symptomene som barsefeber, startet han opp forskningen igjen.

Schemmelweiser fant til slutt ut at det var det han kalte "likstoff" som igjen skapte forråtnelse, som lå til grunn for barsefeberen. Sykepleiere gikk fra obduksjonsrommet til fødeavdelingen uten å vaske hendene, og på den måten spredde de "likstoffet". Etter at Schemmelweiser fikk innført håndhygiene, døde ikke folk lengre av barsefeber.

Så hvorfor kan vi ikke falsifisere en hypotese med bruk av HDM?

I eksempelet over ser vi at Schemmelweiser til slutt finner årsaken til barsefeberen. Men det kunne blitt en endring i diett, at de i middeklassen fikk dårligere kosthold, og dermed ikke hadde et sterkt nok immunsystem nok til å overleve barsefeberen, eller vært andre ting som spredte barsefeberen. Derfor kan vi ikke falsifisere disse hypotesene 100%.

I HDM er det bedre å falsifisere enn å vertifisere, fordi dette er med på å styrke hovedhypotesen. Poenget med HDM er ikke å finne sannheten, men å *nærme seg sannheten*. Det er ikke mulig å finne sannheten ved bruk av HDM. Dette er blant annet fordi vi (med vår horisont) og verden *er foranderlig*, og dataene kan være feil. Siden verden forandres kan vi aldri fult og helt falsifisere en hypotese.
